

Angi István

Egy életmű eleven emléke

Mai kamarazene-koncertünk emlékezés. De különös emlékezés ez; nem szemlélődő, hanem paradox, *eleven, cselekvő emlékezés*.

Mert Kozma Mátyás életművére szülővárosában csak ekképp emlékezhetünk: így a meg-

idézés jegyében a befejezett életmű lezáratlan marad és annak is kell maradnia. És nemcsak szülővárosában. Hiszen a *színes, sokoldalú, értékekben gazdag* életmű egész közösségünk esztétikai kultúráját öregbíti határainkon innen és túl.

Kozma Mátyás életműve valóban színes életmű, benne az esztétikai üzenetek gazdagsága és a stílus-elemek változatossága szerves egységet alkotnak. A Bartók és Kodály nevével fémjelzett, ízig-vérig huszadik századi iskola hagyományain nevelkedett művész alkotásaiban megtaláljuk mélységes vonzódását a nemzeti éthosz, a modern áramlatok kifejezőeszközei és a múlt idők stílusai iránt egyaránt.

A színes életmű egységét ideálisan jelképezi minden álmának Eldorádója, első és utolsó szerelme, az orgona. Legbensőségebb alkotásai, teljes előadói művészet az orgona szeretetében fogantak. Talán nem is csoda, hiszen Marosvásárhely büszkélkedhet Közép- és Kelet-Európa egyik legszebb és legtökéletesebb romantikus orgonájával, amely avatott módon szólaltatja meg a számára írott mindenkori alkotásokat. Persze a büszkélkedés fordítva is éppoly jogos: Marosvásárhely ajánlotta fel saját fia művészetét e hangszer alkotói és előadói életreklésére. 1961-ben írt Orgonaversenyét ő maga mutatta be. Szólóműveit nemkülönben. Persze jó néhány közülük, mint például a Dávid István orgonaművész előadásában ma is megszólaló *Toccata, trio és ricercare* (1968) elhangzott már világszerte, Rigában, Vilniusban, Tallinban, Rotterdamban, Bukarestben, Marosvásárhelyen, több német városban, például Helmuth Plattner előadásában. Régi zenék fenséges üzenete kel életre a *Kájonni emlékére* íródott orgona-szóló és magnetofon-responzórיום fortissimo-pianissimo kontrasztjaiban, amelyek az éteri magasságokba tűnő zenei múltat varázsolják újra földközelve. Ősbemutatója természetesen a szerző nevéhez fűződik. A *Téma változatokkal* (1963) című művét ma Molnár Tünde előadásában élvezhetjük. A *Barokk-szvit* ezúttal csembalón szólal meg Soós Koréh Orsolya keze alatt. Az orgonairodalmat, saját kompozíciói mellett, számos átirattal is gazdagította, többek között Albinoni, Liszt, Grieg, Enescu műveiből, melyek a mai előadóművészet repertoárját gyarapítják.

Filigrán kézzel írt orgonaművész-pályára determinálta. Előadásában szóhoz jutott e hangszer zenetörténetének majd minden stíluskorszaka. Buxtehude, Vivaldi, Händel művei mellett ott sorakoznak Mozart, Mendelssohn, Brahms, Franck, Liszt alkotásai, a jelenkort pedig Hindemith, Enescu alkotásai képviselik és a számos ősbemutató, például Terényi Ede vagy Henz József kompozícióiból.

Angi István a Kolozsvári Zeneakadémia esztétikaprofesszora. 1999. október 7-én a Marosvásárhelyi Kultúrpalota nagytermében, a Kozma Mátyás emlékére rendezett hangverseny bevezetőjeként tartott előadás szerkesztett változata.

Termékeny alkotó erejéből azonban más műfajok bőséges művelésére is futotta. Színpadi művei, balett-zenék, mint például A *Szent Anna tó legendája* (1957) vagy zenei komédiája, a *Kutyavásár* (1970) és a *Régi magyar komédia* előadáshoz régi-zenékből komponált kísérőzenéje a legváltozatosabban érzékeltetik a zenei valóság esztétikai értékeit, kezdve a szép és a rút kontrasztjától, el egészen a tragikus vagy a groteszk élmények színskálájáig.

Lírikus beállítottságának köszönhetjük dalkompozícióit. Kozma Mátyás nagyon szerette a dalokat. Írt Goethe, Puskin, Verlaine, Csokonai, Vörösmarty verseire, a hazai líra számos alkotása került fel partitúráira Dsida Jenő, Király László, Magyarai Lajos, Salamon Ernő tollából. Egyik legmeghittebb lied-kompozíciója a most elhangzó *Bölcsődal* A. N. Maicov költeményére, amelyet eredetileg zongorakísérettel látott el.

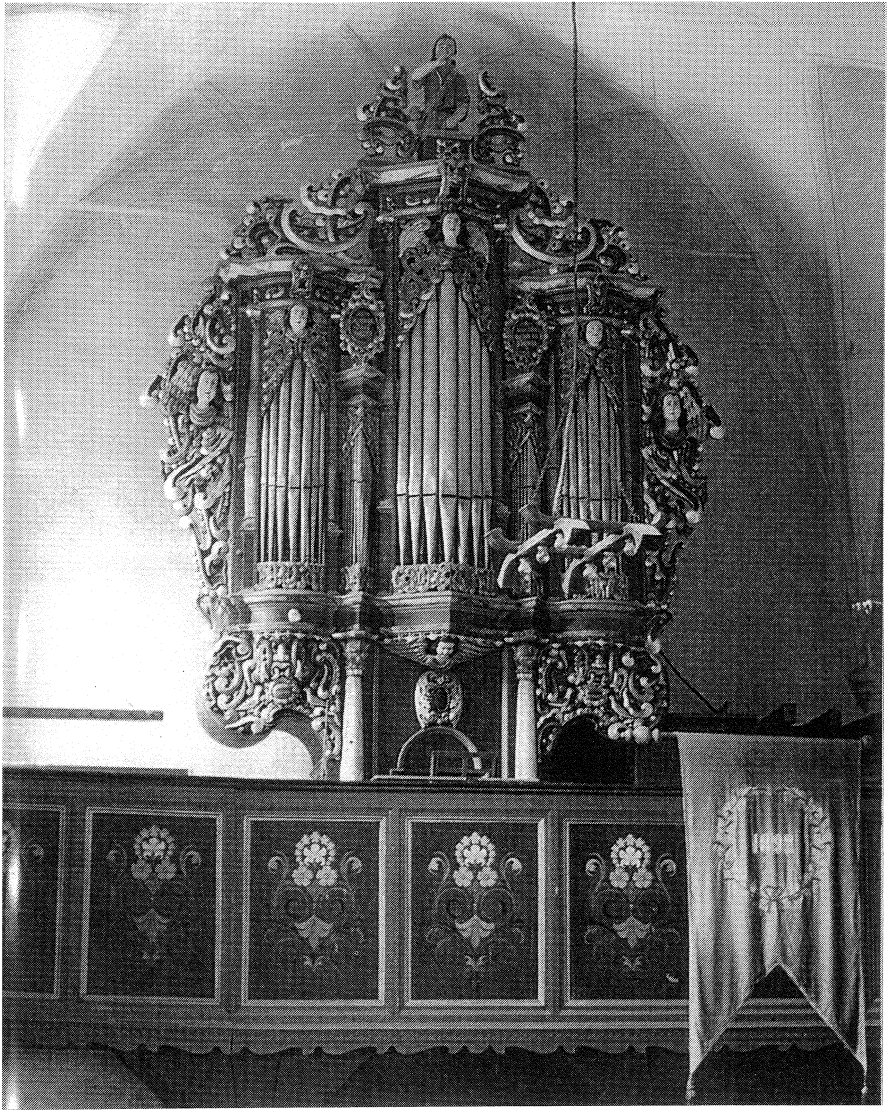
A közel félszáz kórusműve gyermekkarra, női karra, vegyes karra javarészt szebbnél szebb népdalfeldolgozás, amelyek elragadó művészi értékük mellett, helyesebben éppen ezek révén az esztétikai kultúra kialakításában vállaltak döntő szerepet, különösen az ifjúság sorában. Nagyobb lélegzetvételi, egy történelmi tabló zenei metaforája a *Dózsa György emlékére* írott oratórium bariton-szólóra, énekkarra és zenekarra.

Számos zongoraműve máig ősbemutatóra vár. A most először megszólaló *Temesvár 1989* című zongoradarabja Kovács Zsuzsanna előadásában azt bizonyítja, hogy egyre súlyosbodó betegsége ellenére is tovább dolgozott, átélte a '89-es események tragikumát és zenévé szublimálta élményeit. Csak a kézirat szignója árulkodik az elhatalmasodó kórról; a Mester téved, de csak itt, a végén téved: a dátumot tíz évvel előbbre, 1979-re teszi... Vélhetnénk jelképesnek is e tévedést: a tudat mélyrétegeiben lappangó vágy játékosan ravasz felszínre törésként eltolni tíz évvel a könyörtelen befejezést?

Ez évben lenne 70 éves. Életművét 65 évesen befejezte. Befejezte, de nem zárta le. Az eljövendő ősbemutatók, alkotásainak műsoron tartása, tanítványainak sikerei, műveinek feledhetetlen élménygazdagsága Kozma Mátyás emlékét eleven emlékké alakítja. Mai koncertünkön is.

Az emlékhangverseny műsora:

1.	Kozma Mátyás: Toccata, trio és ricercare	Dávid István (orgona)
2.	Négy dal Dsida Jenő versére	Borsos Edit (szoprán)
Marton Irén (szoprán)
Soós Koréh Orsolya (zongora)
3.	Három zongoradarab	Balla Zsuzsanna
4.	Bagatell hegedűre	Kozma Éva
5.	„Tema con variationi”	Molnár Tünde (orgona)
6.	Két dal: Goethe: „Vándor esti dala”
Verlaine: „A fekete álom”	Marton Irén
Borsos Edit
Soós Koréh Orsolya (zongora)
7.	„Temesvár 1989”	Kovács Zsuzsa (zongora)
8.	Bölcsődal (szopránhangra vonós kvintettel)	Borsos Edit
9.	Barokk szvit 1992	Soós Koréh Orsolya (csembaló)
10.	Louis Vierne: Westminsteri harangok	Molnár Tünde (orgona)

A táblási (Tobsdorf) szász evangélikus templom 1731-ben épült orgonája